

ILMASTO-OHJELMA

2015

Somero

Sisällysluettelo

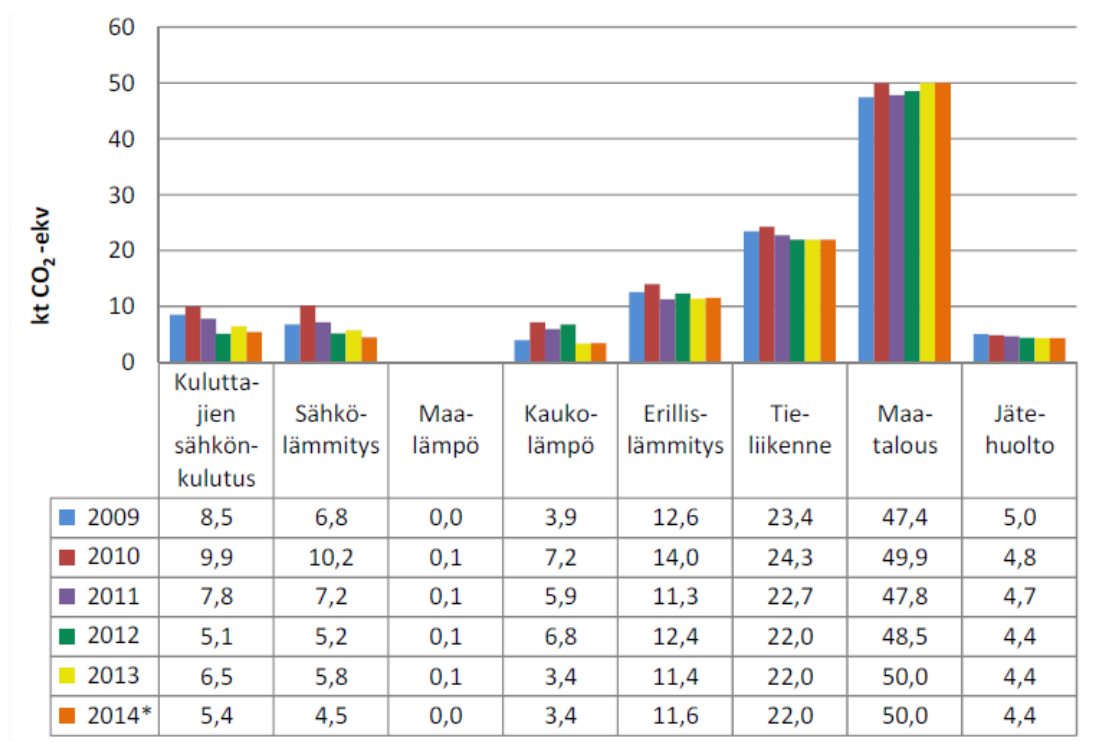
ILMASTO-OHJELMA.....	0
Johdanto	2
Toimenpiteet	4
Lämpö, sähkö ja vesi.....	4
Hankinnat ja jätehuolto	5
Maankäyttö ja rakentaminen	6
Liikenne	7
Maa- ja metsätalous.....	7
Ilmastonmuutokseen varautuminen	8
Tiedotus ja viestintä	8
Seuranta.....	10

Johdanto

Ilmastonmuutos on suurin ekologinen ja yhteiskunnallinen haaste nyt ja tulevaisuudessa. Ongelma on globaali, mutta sen vaikutukset nähdään paikallisella tasolla. Myös paikallisen yhteisön merkitys ongelman torjumisessa kasvaa kaiken aikaa. Kansainvälisen yhteisön, EU:n ja Suomen valtion asettamat tavoitteet päätyvät ennen pitkää kuntien toteutettaviksi. Myös Kuntaliitto korostaa kuntien yhä tärkeämpää roolia ilmastonmuutoksen torjumisessa ja siihen varautumisessa. Toistaiseksi kuntia sitovat ilmastotavoitteet ovat lähinnä sitomattomia suuntaviivoja tai kuntien välisten vapaaehtoisen yhteistyön varassa. Paineet kiristää kuntiin kohdistuvia vaatimuksia kasvavat kuitenkin koko ajan.

Someron ilmasto-ohjelma pyrkii vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin ja vaatimuksiin sekä luomaan kaupungille entistä kestävämpää tulevaisuutta. Se kattaa ilmastotyön kannalta tärkeimmät osa-alueet ja asettaa lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita. Ilmasto-ohjelmassa Somero sitoutuu pienentämään ensisijaisesti oman toimintansa aiheuttamia päästöjä muun muassa pienentämällä energiankulutustaan, kehittämällä hankintamenetelmiään ja parantamalla kaupungin infrastruktuuria. Ohjelma ei pyri ainoastaan hidastamaan ilmastonmuutosta omalta osaltaan vaan myös taloudellisiin säästöihin, kehittämään Someron elinkeinoelämää ja parantamaan asukkaiden viihtyvyyttä sekä edistämään ilmastomyönteisyyttä.

Vertailuvuonna 2009 Someron kaupungin päästöt olivat n, 108 kt CO₂-ekvivalenttia teollisuuden päästöt pois laskien. Oheisessa kaaviossa on havainnollistettu kokonaispäästöjen jakaantuminen eri päästölähteiden välillä vuosina 2009-2014. (Lähde: CO₂-raportti.)

Päästöt sektoreittain Somerolla vuosina 2009–2014 ilman teollisuutta. Vuoden 2014 tieto on ennakkotieto.

Someron suurin päästölähde on maatalous, joka kattaa CO₂-raportin arvion mukaan 40 % kaupungin kasvihuonepäästöistä. Ohjelma keskittyy ensisijaisesti kaupungin sisäisiin toimenpiteisiin, joilla pyri-

tään siihen, että Someron kaupungin alueella syntyvät päästöt ovat vähentyneet vuoden 2009 tasosta 10 % vuonna 2020 ja 20 % vuoteen 2025 mennessä. Kokonaispäästövähennys tulee siis olemaan 21,5 kt CO₂-ekvivalenttia.

Ilmastonmuutos ei ole ainoastaan lisätyötä aiheuttava ongelma vaan mahdollisuus kehittyä. Ohjelma on askel eteenpäin kohti kestävämpää Someroa. Se toimii pohjana tulevaisuuden ilmastotyölle, joka ottaa mukaan myös yksityisen sektorin toimijat. Aktiivisella tiedottamisella ja neuvonnalla saadaan myös kaupunkilaiset mukaan talkoisiin, jolloin ilmasto-ohjelman tavoitteet ulotetaan koskettamaan jokaista somerolaista.

Ilmasto-ohjelma toteutettiin yhteistyössä Valonian ja Turun ammattikorkeakoulun kanssa. Ohjelmaa valmisteltiin monialaisessa työryhmässä, jonka puheenjohtajana toimi kaupunginjohtaja Sami Suikkonen ja sihteerinä ympäristönsuojelusihteerinä Timo Klemelä. Yhteensä ryhmässä oli 22 jäsentä ja muutama vaihtuva varajäsen. Edellä mainittujen lisäksi ryhmään osallistui markkinointisihteerinä Tanja Uusitalo elinkeinolautakunnasta, maankäyttöinsinööri Jyrki Virtanen ympäristölautakunnasta, maaseutu-toimen päällikkö Mari Pentti-Tuomisto maaseutulautakunnasta, perusturvajohtaja Taru Nordlund perusturvalautakunnasta, tekninen johtaja Marko Mäkinen, vs. palvelupäällikkö Eini Moisander, siivoustyönjohtaja Saini Pöysti ja rakennusmestari Kari Kostander teknisestä lautakunnasta, sivistysjohtaja Minna Mäkelä-Rönholm, terveystarkastaja Terhi Suomilampi-Salmela Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymästä, Niina Honkala Loimi-Hämeen jätehuolto Oy:stä sekä Someron Vesihuolto Oy:n ja Someron Lämpö Oy:n toimitusjohtaja Esa Heikkinen.

Lisäksi kaupunginvaltuustosta valtuustoryhmiään edustivat Juha-Matti Kyyrä (Vihreät), Riitta Lehtinen (SDP), Anne Teräväinen (Kokoomus), Hannu Kesäniemi (Keskusta), Matti Härkönen (Perussuomalaiset) ja Aarne Vesterinen (Vasemmistoliitto). Valonian edustajana toimi Liisa Harjula. Kirjurina ja ohjelman kokoajana toimi kestävän kehityksen opiskelija Sonia González López.

Toimenpiteet

Lämpö, sähkö ja vesi

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutaho
Energiatehokkuuden lisääminen kaupungin toimipisteissä niin, että energian kokonaiskulutus vähenee 25 % vuoden 2012 tasosta vuoteen 2018 mennessä.	Arvioidaan sähkönkulutuksen nykytaso ja tehostetaan sen seuranta ottamalla käyttöön reaaliaikaiset sähkönkulutusmittarit kaikissa kaupungin kiinteistöissä.	Ominaiskulutukset (kWh/m ²)	2015-2018	Tilahallinto
	Selvitetään tilojen käyttötarve ja -aste. Turhista tiloista luovutaan tai hyödynnetään yhteiskäytöllä esim. yhdistysten kanssa.	Tilojen käyttöaste	Selvitys: 2015-2016	Tilahallinto
	Lämmityksen ja ilmanvaihdon säädöt tarkistetaan säännöllisesti ja asetetaan vastaamaan tarvetta.	Kiinteistökohtainen energiankulutus	2015-2018	Tilahallinto
	Vähennetään veden kulutusta ja hukkakäyttöä parantamalla kalustoa ja karsimalla hukkavuotojen määrää sekä juoksutuksen määrää peruskorjausten yhteydessä.	Kiinteistökohtainen vedenkulutus	2015-	
	Uusien laitteistohankintojen yhteydessä huomioidaan energiatehokkuus.	Laitevalmistajien ilmoittama kulutus verrattuna korvattujen laitteiden kulutukseen.	2015-2018	Kaikki hallintokunnat
	Järjestetään energiansäästökampanjoita kaupungin sisällä.	Kampanjoiden määrä	2017	Ympäristönsuojelu
Ulko- ja sisävalaistuksen energiatehokkuuden lisääminen	Valaistusautomaatiikan, kuten liiketunnistimien ja aikakytinten, määrää lisätään saneerausten yhteydessä.	Sähkön ominaiskulutuksen muutos, kWh/m ² tai m ³	2016-	Tilahallinto
	Katuvalaistuksessa lisätään LED-valojen käyttöä.	Valaistukseen kulunut sähkö	2015-	Tekninen
Uusiutuvan energian hankkeet	Uusi biolämpölaite otetaan käyttöön ja sen verkostoa laajennetaan.	Fossiiliset polttoaineet korvautuvan uusiutuvan energian määrää	2015-	Someron Lämpö Oy
	Kaavoitus- ja lupamenettelyssä edistetään yhdyskuntarakenteeseen soveltuvan tuulivoiman rakentamista.	Tuulivoimahankkeiden määrä	2016/2017-	Maankäyttö, rakennusvalvonta, kaupunginhallitus ja -valtuusto
	Harjun teollisuusalueesta kehitetään vaihtoehtoisten energiamuotojen yrityskylä.	Toteutettu hanke	2016-2018	Tilahallinto, tekninen, elinkeinotoimi
	Kiiruun koulun suunnittelussa ja rakentamisessa pyritään kestäviin ja energiatehokkaisiin ratkaisuihin.	Selvitys ko. ratkaisuihin	2015	Tilahallinto

Uusiutuvan energian käytön lisääminen yksityisellä sektorilla	Yksityisiä toimijoita kannustetaan yhteishankintoihin neuvonnalla ja kampanjoilla.	Määrä kpl ja kWh/Mwh	2016	Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu
	Selvitetään oljen mahdollisuudet lämmönlähteenä yksityisellä sektorilla.	Selvitys tehty	2016	Elinkeinotoimi, maaseutu-toimi

Hankinnat ja jätehuolto

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutaho
Kestävät hankinnat	Päivitetään hankintaohjeita niin, että niissä huomioidaan myös pitkäaikaiset ympäristövaikutukset.	Päivitykset toteutettu	2015-2016	Keskushallinto
	Kehitetään hankintaosaamista.			
	Kiinteistöhuollossa jatketaan ympäristömerkittyjen puhdistusaineiden käyttöä.	Puhdistusaineiden menekki, l	2015-	Tilahallinto
Paperin kulutuksen vähentäminen	Lisätään sähköistä arkistointia ja sähköistä menettelyä viranhaltijapäätösten osalta	Käytetyn tai hankitun paperin määrä / työntekijä	2017	Keskushallinto
	Kehitetään sähköistä hakemusmenettelyä ja muita sähköisiä palvelumuotoja	Palvelumuotojen määrä	2015-	Keskushallinto
	Selvitetään ja kokeillaan, missä kohteissa voidaan korvata käsipaperi pyyherullilla.	Käsipaperien käyttö loppunut siltä osin kuin mahdollista	2015 (kokeilu)	Tilahallinto
Kaupungin tuottaman jättemäärän pienentäminen	Kaupungin kiinteistöissä suoritetaan jätekartoitus hallintokunnittain; kartoitetaan syntyvien jätteiden määrä sekä mahdollisuudet niiden vähentämiseksi	Kartoitus tehty	2015	Tilahallinto
	Kierrätystä lisätään hallintokunnittain. Hyötykäyttöprosentin selvittämiseksi ja sen kehityksen seuraamiseksi teetetään jätteiden opintopöytäkirjoja vuonna 2016.	Sekajätteen määrä Hyötykäyttö-%	2015-	Kaikki
Kestävä ruokahuolto	Vähennetään poisheitetyn ruoan määrää.	Hukkaruoan määrä oppilasta kohti	2015	Tilahallinto
	Lisätään lähi- ja kasvisruokapäiviä viiteen päivään kuu-kaudessa saatavuus ja kustannukset huomioiden.	Tavoite saavutettu	2016-	Tilahallinto
Kierrätysmahdollisuuksien takaaminen asukkaille	Keräysverkosto säilytetään toimivana ja kierrätyspisteitä lisätään mahdollisuuksien mukaan.	Asukasta/kierrätyspiste	2015-	Tekninen, jätelautakunta

	Ecotekolan toimintaa kehitetään parantamalla aukiolo-aikoja ja lisäämällä markkinointia.	Käyttäjien määrä Kävijätutkimus?	2015	Perusturva
Jätteenpolton lopettaminen kiinteistöillä	Valvontaa ja tiedotusta tehostetaan laittoman jätteenpolton lopettamiseksi.	Valvontatoimien ja tiedotteiden määrä	2015-	Ympäristönsuojelu

Maankäyttö ja rakentaminen

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutaho
Rakennusten energiatehokkuuden parantaminen	Kartoitetaan kaupungin rakennusten nykyinen energiatehokkuus	Kartoitus valmis.	2015-2016	Tilahallinto
	Huomioidaan energiatehokkuuden parantaminen korjausrakentamisen yhteydessä.			
Kestävä kaupunkirakenne	Asema- ja osayleiskaavoissa tehdään taajamarakennetta täydentäviä ja tiivistäviä ratkaisuja.	Uusien kaava-alueiden sijoittuminen	2015-	Maankäyttö
	Kannustetaan tyhjiä tonttien käyttöönottoon kiinteistöveroratkaisujen avulla.	Päätös veroratkaisusta	2017-2018	Kaupunginhallitus ja -valtuusto
Kestävien rakennusmateriaalien käytön lisääminen	Rakennusvalvonta antaa neuvontaa rakennusmateriaalien, rakennustapojen ja lämmitysmuotojen vaikutuksesta päätöihin.	Neuvontamateriaalin ja tilaisuuksien määrä/a	2015 -	Rakennusvalvonta
	Puurakentamisen edistämiseksi perustetaan oma pilottihanke.	Hanke toteutunut	2020	Elinkeinotoimi, tilahallinto, tekninen, rakennusvalvonta
Uusiutuvan energian käytön lisääminen	Uusiutuvien energiamuotojen mahdollisuudet huomioidaan asemakaavatasolla, jotta kaavamääräykset eivät haittaa esim. aurinkoenergian hyödyntämistä.	Asia huomioidaan rakennusta-paohjeissa ja neuvonnassa.	2016-	Maankäyttö
	Selvitetään kaupungin omat mahdollisuudet erilaisten energiamuotojen, esim. aurinkoenergian, käytössä.	Selvitys tehty	2017	Tilahallinto

Liikenne

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutaho
Kestävän kehityksen mu- kaisten liikkumismuotojen mahdollistaminen kaupun- gin työntekijöille	Vähennetään kokousmatkoja mahdollistamalla vi- deoneuvottelut ja sähköiset kokouskäytännöt	Matkakustannusten vähenemi- nen	2015-2016	Keskushallinto
	Paljon autoa työssään tarvitseville työntekijöille tarjo- taan taloudellisen ajotavan opetusta teemapäivillä.	Teemapäivien määrä/a Polttoaineen kulutuksen muu- tokset	2016-	Keskushallinto
	Työntekijöiden käyttöön hankitaan hybridi- ja sähköauto- ja sekä sähköpyöriä.	Uusien hankintojen toteutus	2016-	Kaikki autoja ym. kulkuvä- lineitä hankkivat hallinto- kunnat
Yksityisautoilun vähentä- minen	Kuntalaisten ja kaupungin työntekijöiden käyttöön perus- tetaan sähköinen kimppekyytijärjestelmä tai vaihtoeh- toisesti markkinoidaan jo olemassa olevaa applikaatiota.	Järjestelmä käytössä, kimppa- kyytien määrä (kysely?)	2017	Elinkeinotoimi
	Kevyen liikenteen edellytyksiä parannetaan huomioimal- la palveluiden saavutettavuus kaavoituksessa ja paran- tamalla kevyen liikenteen yhteyksiä Someron keskustasta keskeisiin suuntiin. [Edellytyksenä valtion osallistuminen hankkeiden kustannuksiin 10-15% osuudella.]	Asukastyytyväisyys? Toteutetut ja suunnitellut ke- vytväylät, km	2015-	Maankäyttö, tekninen
	Perustetaan toimistohotelli, jolla parannetaan ja mark- kinoidaan etätöskentelymahdollisuuksia.	Toimistohotelli perustettu	2017-18	Elinkeinotoimi

Maa- ja metsätalous

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutaho
Maatalouden vesistöjä rehevöittävän vaikutuk- sen minimointi	Ravinteita sitovien kosteikkojen määrää lisätään rakenta- malla sekä kannustamalla yksityisiin hankkeisiin.	Hankkeiden määrä	2017-	Maaseututoimi, ympäris- tönsuojelu, Paimionjoki- yhdistys
	Soveltuviin peltokohteisiin perustetaan suojavyöhykkeitä.	Suojavyöhykkeiden määrä (m)/a	2016-	Maaseututoimi, ympäris- tönsuojelu, Paimionjoki- yhdistys

Lähi- ja luomuruoan tuotannon ja käytön lisääminen	Lähi- ja luomuruoan tuotantoa pyritään lisäämään lisäämällä neuvontaa ja kannusteita maatalousyrittäjiä sekä lisäämällä niiden käyttöä kaupungin ruokahuollossa.	Neuvontamateriaalin ja tilaisuuksien määrä/a. Lähiruokapäivien määrä/a, luomuruoan määrä/a Luomuviljelijöiden määrä	2015	Maaseututoimi, tilahallinto, elinkeinotoimi
--	--	--	------	---

Ilmastonmuutokseen varautuminen

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutaho
Hulevesien huolellinen hallinta	Tulvien ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen huomioidaan rakentamisen ohjaamisessa.	Neuvontamateriaalin ja tilaisuuksien määrä	2017-	Rakennusvalvonta
	Lisätään kaupungin infrastruktuuriin hulevesiä paremmin pidättäviä rakenteita, kuten kosteikkoja.	Kosteikkojen ja muiden rakenteiden määrä Toimivuuden seuranta?	2017-	Maankäyttö, tekninen, Someron Vesihuolto Oy
	Viemäriverkoston rakentamisessa ja kunnostamisessa huomioidaan lisääntynyt sadanta. Lisäksi viemärintijärjestelmää parannetaan tulevaisuuden haasteet paremmin huomioonottavaksi.	Viemäri- ja sadevesiviemäröinnin rakentaminen ja kunnostaminen, m	2015-	Tekninen toimiala, Someron Vesihuolto Oy
Hätätilanteisiin varautuminen	Kaupungin evakuointi- ja valmiussuunnitelmassa ja sen päivityksessä huomioidaan ilmastonmuutoksen lisäämät riskit.		2015-	Keskushallinto/Tekninen

Tiedotus ja viestintä

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutaho
Tehokas ja ajankohtainen viestintä ohjelman etene- misestä	Laaditaan viestintäsuunnitelma, jolla varmistetaan asianmukainen tiedonsaanti kuntalaisille ja työntekijöille.	Suunnitelma tehty	2015	Ilmasto-ohjelman seurantaryhmä
	Ilmasto-ohjelman tuominen kaupungin päättäjien ja työntekijöiden tietoisuuteen	kh, valt, osastopalaverit jne.	2015-	Ilmasto-ohjelman seurantaryhmä
	Kuntalaisten ja työntekijöiden innostusta lisätään teemapäivien, kampanjoinnin sekä markkinoinnin avulla.		2016	Elinkeinotoimi, keskushallinto

Ympäristömyönteisyyden lisääminen työntekijöiden keskuudessa	Selvitetään toimenpiteistä saatavat konkreettiset, taloudelliset hyödyt ja esitellään ne työntekijöille ja päättäjille.	Selvitys tehty	2016	Ympäristönsuojelu
	Työntekijöille tarjotaan aktiivista tiedottamista, työpaikkoja ja luentosarjoja kannustamaan ympäristön huomiointiin ja ilmasto-ohjelman toteuttamiseen.	Tiedotusmateriaalin ja tilaisuuksien määrä	2015-2017	Ympäristönsuojelu
Ympäristökasvatuksen lisääminen kouluissa ja päiväkodeissa.	Laaditaan suunnitelma ympäristökasvatuksen kehittämiseksi.	Selvitys ja suunnitelma tehty	2016	Sivistystoimi
	Kouluissa ja päiväkodeissa järjestetään jäteneuvontakampanjoja ja -tilaisuuksia.	Käyntien määrä, osallistuneet oppilaat (%)	2015-	Sivistystoimi
Aktiivinen neuvonta tavoitteiden toteuttamiseksi	Maatalousyrittäjille kohdistetaan neuvontaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja siihen varautumiseksi.	Toteutetut toimet ja vaikutukset	2016-	Maaseututoimi
	Tarjotaan neuvontaa puurakentamisen ja muiden ympäristöystävällisten rakennusratkaisujen lisäämiseksi.	Neuvontatilaisuuksien määrä	2016	Rakennusvalvonta
	Tarjotaan myös energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa ja vähäpäästöisiä lämmitysjärjestelmiä koskevaa neuvontaa kuntalaisille.	Neuvontatilaisuuksien määrä	2015-	Ympäristönsuojelu, rakennusvalvonta
Asukkaiden aktiivinen mukaanotto	Ilmasto-ohjelmasta tiedotetaan ja kampanjoidaan ahkerasti myös kuntalaisille.	Tiedotteiden ja kampanjoiden määrä, näkyvyys mediassa	2015-	Ympäristönsuojelu
	Kyläyhteisöt haastetaan mukaan talkoisiin, mm. ”Vuoden vihrein kylä” -kilpailun merkeissä.	Kilpailu toteutettu	2015-	Elinkeinotoimi, maaseututoimi, ympäristönsuojelu
Vihreämpi vapaa-aika	Asukkaita innostetaan nauttimaan Someron ympäristön tuomista virkistysmahdollisuuksista vapaa-ajallaan, esim. melonta- ja patikkareittien avulla.	Tapahtumien määrä	2018	Liikunta ry, ympäristönsuojelu, elinkeinotoimi
	Matkailuyrittäjiä innostetaan ja koulutetaan hyödyntämään paikallista luontoa.		2016-	

Seuranta

Seurannan avulla varmistetaan ohjelman toimivuus ja jatkuvuus tavoitteiden saavuttamiseksi aikataulussa. Seuranta varten on suoritettava tarvittavat, ohjelmaan kirjatut esiselvitykset, jotta kunkin toimenpiteen tehokkuutta voidaan arvioida mielekkäästi. Lisäksi tietoja CO₂-päästöjen kehityksestä saadaan CO₂-raportista ja mahdollisesti myös energia- ja päästötaseesta.

Seurannasta vastaa ilmastotyöryhmä, joka kokoontuu kahdesti vuodessa arvioimaan ohjelman toteutumista. Samalla ohjelmaa voidaan tarpeen vaatiessa päivittää, mikäli huomataan, ettei tehdyillä toimenpiteillä ole saavutettu haluttuja tuloksia.